

Τρεις βάσεις για ασφαλέστερη πορεία

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ*

Το πιθανότερο είναι πως σε κάποιους μήνες από τώρα θα μιλάμε για την πανδημία σε χρόνο αόριστο και θα ακολουθήσει ισχυρή ανάκαμψη. Πιθανότατα, όμως, το μέλλον επιφυλάσσει νέες προκλήσεις που θα απαιτούν επίσης αποτελεσματική αντιμετώπιση και κρίσιμες αποφάσεις. Με αυτή την έννοια, και μόνο η συνειδητοποίηση πως η οικονομία και η κοινωνία είναι πιο ευάλωτες από ό,τι νομίζαμε σημαίνει πως η πανδημία θα έχει μακροπρόθεσμο αποτύπωμα, σε ιδιωτικό και κοινωνικό επίπεδο, πέρα από την ίδια της τη διάρκεια. Η ευημερία, η υγεία, ακόμη και η ζωή του καθενός δεν μπορεί να θεωρείται το ίδιο δεδομένη με πριν.

Από τη δεκαετία του '80, και αφού απορροφήθηκαν οι κραδασμοί από τις πετρελαϊκές κρίσεις, καταγράφηκε συστηματική άνοδος της ευημερίας παγκοσμίως, σίγουρα στον ανεπτυγμένο κόσμο. Με μεγέθυνση εισοδημάτων, στη βάση της παραγωγικότητας, λόγω της τεχνολογίας και της αποτελεσματικότερης λειτουργίας των αγορών αλλά και της πρόσβασης σε διευρυνόμενο δανεισμό. Επίσης, με αύξηση του προσδόκιμου ζωής και του επιπέδου εκπαίδευσης, επιταχυνόμενη πρόσβαση σε πληροφόρηση και υπηρεσίες υγείας και μείωση των διεθνών εντάσεων. Η προσ-

δοκία ευθύγραμμης και αυτόματης προόδου εμπεδώθηκε για μεγάλα τμήματα του πληθυσμού και καθετί άλλο άρχισε να φαντάζει ξένο και συλλογικά δύσκολα διαχειρίσιμο. Αυτό μπορεί τώρα να αλλάξει.

Ισχυρή ανάπτυξη αναμένεται στις περισσότερες χώρες και στα επόμενα χρόνια, κυρίως λόγω προ-

Ενίσχυση της γενικής παιδείας, υποστήριξη των διαδικασιών προαγωγής της επιστημονικής γνώσης από ανεξάρτητους φορείς, αδέσμευτη και υπεύθυνη δημοσιογραφία.

όδου σε τομείς όπως οι ψηφιακές τεχνολογίες, η ενέργεια, η βιοτεχνολογία. Αυτή θα συνοδεύεται από εξαιρετικές νέες ευκαιρίες. Όμως, δεν θα είναι ευθύγραμμη και οι ενδιάμεσες κρίσεις μπορεί να είναι ισχυρές. Εκθετικές τεχνολογίες που αντικαθιστούν τρόπους παραγωγής, αυξάνοντας ταυτόχρονα τη δυνατότητα πολλαπλασιασμού θετικών αλλά και αρνητικών μεταβολών πέρα από σύνορα, δημιουργούν μια βάση. Η συσσώρευση

υψηλότερου χρέους, ιδιωτικού και δημόσιου, αυξάνει τους κινδύνους. Σε πολλές διαταραχές, βέβαια, δεν θα είναι όλα τα τμήματα των κοινωνιών και μέρη του πλανήτη στην ίδια πλευρά συμφερόντων.

Το πώς πρέπει να γίνει η διαχείριση της πανδημίας ήταν ένα δύσκολο ερώτημα για τον κάθε πολίτη. Η ανθρώπινη συμπεριφορά σε μεγάλο βαθμό βασίζεται σε εμπειρίες και σε ό,τι αυτές έχουν αφήσει πίσω, σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο. Όταν όμως δεν υπάρχουν ανάλογες εμπειρίες, απαιτείται διαμόρφωση γνώμης και σύνθεση που στηρίζεται σε εξειδικευμένη γνώση μπροστά σε βασικά διλήμματα, όπως πώς μπορεί να περιοριστούν ελευθερίες ενόψει κινδύνων στη ζωή. Με διαφορετικό χαρακτήρα βέβαια, αλλά επίσης δύσκολα ερωτήματα ήταν, πρόσφατα, για τους Βρετανούς αν θα αποχωρούσαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τους Έλληνες αν και με ποιους όρους θα παραμένουμε στην Ευρωζώνη. Εκτός από νέες κρίσεις υγειονομικές ή χρέους, τα επόμενα χρόνια αναμένονται προκλήσεις που θα αφορούν την ασφάλεια των πληροφοριών, την προστασία των συναλλαγών, την κλιματική αλλαγή και τα όρια των προσωπικών δεδομένων.

Ποιο πλαίσιο μπορεί να είναι αποτελεσματικότερο για δύσκο-

λες αποφάσεις με αποτελέσματα αβέβαια αλλά που μπορούν να επηρεάσουν κρίσιμα την ευημερία; Η συγκέντρωση εκτελεστικής δύναμης επιτρέπει γρήγορες αποφάσεις. Μπορεί, όμως, να αντιφάσκει με την ανάγκη να εξυπηρετείται μεγάλο τμήμα της κοινωνίας αν δεν υπάρχει ευρύτερη καλή θεσμική λειτουργία. Ενώ η αποτελεσματική διακυβέρνηση είναι, βέβαια, απαραίτητη, η πλοήγηση σε αχαρτογράφητα ύδατα θα είναι συστηματικά ευκολότερη αν στηρίζεται σε τρεις βάσεις. Την ενίσχυση της γενικής παιδείας, καθώς κάθε πολίτης θα βρίσκεται μπροστά σε καταστάσεις τις οποίες θα πρέπει να κατανοήσει. Την υποστήριξη των διαδικασιών προαγωγής και διάχυσης της επιστημονικής γνώσης και πρόσβασης σε εξειδικευμένη ανάλυση, από ανεξάρτητους και αξιόπιστους φορείς κύρους. Την κριτική δημοσιογραφία που θα πληροφορεί και θα εμβαθύνει, κατά το δυνατόν αδέσμευτα και υπεύθυνα. Και στα τρία πεδία στη χώρα μας υπάρχει σημαντικό έλλειμμα. Η σχετική πρόοδος είναι συνθήκη για να μετατραπούν ενδεχόμενες νέες κρίσεις, από απειλές, σε ευκαιρίες.

* Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του IOBE, καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.